

FORMAREA ETICII PROFESIONAL-SPORTIVE A STUDENȚILOR DIN INSTITUȚIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT SUPERIOR DE EDUCAȚIE FIZICĂ ȘI SPORT

Putin Natalia,

Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport, Chișinău, Republica Moldova

Cuvinte-cheie: etică, pregătire profesională, educație fizică și sport, competențe.

Rezumat. În prezent, sportul este un fenomen social semnificativ, fiind încurajat de îmbunătățirea continuă în concepțiile generale ale vieții. Educația fizică nu se limitează doar la formarea abilităților fizice, întrucât acoperă a arie mai largă de abilități, unele de natură emoțională și socială, precum și procese cognitive, motivație și concepte morale, având, totodată, mai mult decât o dimensiune recreativă. Implicarea în diverse activități fizice aduce un tip de cunoaștere și înțelegere axat pe principii și concepte, ca de exemplu "regulile jocului", fair-play și respect, conștientizare tactică și fizică și conștientizarea socială corelată cu interacțiunea personală și efortul realizat în echipă, în multe dintre sporturi. Domeniul educației fizice și sportului constituie un mediu generator și stimulator al formării și manifestării conduitei, capabile să pună în valoare întregul reperoriu de aptitudini, talente și atitudini umane. Personalitatea umană ideală poate rezulta numai din armonizarea dezvoltării fizice cu cea intelectuală și cu cea morală, îmbinare ce devine ulterior stimul de bază și pentru activarea și cultivarea resurselor aptitudinale. În unele cazuri comportamentul nu mai depinde de intelect, ci de carențe de moralitate sau educaționale.

Introducere. Formarea competențelor-cheie și a celor transversale necesită strategii corespunzătoare, precum și o abordare, în procesul instructiv-educativ, a pluridisciplinarității și transdisciplinarității. În contextul actual, în care politicile curricular-universitare din instituțiile de învățământ superior de educație fizică și sport sunt centrate pe dezvoltarea de competențe și stabilirea unor planuri individuale de învățare pentru studenți, adecvarea strategiilor selectate de cadrele didactice pentru realizarea rezultatelor așteptate ale învățării devine extrem de importantă. Și în cazul formării eticii profesional-sportive a studenților din instituțiile de învățământ superior de profil este necesară, de asemenea, abordarea pluridisciplinarității situațiilor de învățare complexă a disciplinelor de specialitate ce au tangență cu deontologia și etica profesional - sportivă, ceea ce va permite realizarea unor circumstanțe de învățare noi, pentru dezvoltarea competențelor generale vizate în ariile curriculare și a celor cheie, cu proiectarea rezultatelor și a cunoștințelor acumulate în viața reală, în care studenții își vor desfășura activitatea profesională [1, 3].

Competența reprezintă capacitatea studentului de a soluționa o anumită situație, pe baza unor deprinderi și cunoștințe dobândite anterior în procesul instructiv-educativ. Astfel, luând în considerare faptul că studenții dobândesc diverse competențe și în cadru informal sau nonformal, ce pot fi valorizate, se poate dezvolta un curriculum la decizia instituției de învățământ superior,

ce ar permite și abordări transdisciplinare. Prin urmare, contextul în care se desfășoară activitatea cadrelor didactice devine unul extrem de complex, iar activitățile de proiectare și planificare curriculară și cele de evaluare, în strânsă interdependență, trebuie să fie realizate în echipă, pe secvențe, atât la nivelul ariilor curriculare, cât și la nivelul întregului colectiv.

Pluridisciplinaritatea/multidisciplinaritatea-formă superioară a interdisciplinarității – constă în suprapunerea unor elemente ale diverselor discipline, care colaborează. O temă aparținând unui anumit domeniu este analizată din perspectiva mai multor discipline, care însă își păstrează structura și independența conceptuală. În cazul abordării problematicii noastre, un exemplu relevant îl poate reprezenta etica profesional-sportivă a specialiștilor din domeniu, asociată cu studierea aspectelor relevante din punctul de vedere al educației fizice, biologiei, psihologiei și pedagogiei sportive [1, 3, 4].

Scopul cercetării constă în reflectarea unor aspecte privind orientarea educației spre formarea de competențe etice, deontologice, personale, cognitive, profesionale, sportive și sociale prin abordarea pluridisciplinară a unor teme de interes general din planul de învățământ specific programului de studii "Științe ale educației". Abordarea pluridisciplinară a conținuturilor este una superioară, ce ajută la crearea de modele bazate pe transfer și integralizare, în beneficiul fiecărei discipline de studiu și în sprijinul unei valorizări superioare a acestora, inclusiv a mediului de

învățare.

Metodologia cercetării. Demersul științific reprezintă o cercetare aplicativă, ce are la bază studiul analitico-interpretativ și constă în prelucrarea informațiilor din chestionarele administrate participanților la studiu. Metoda de cercetare pe care am utilizat-o este ancheta pe bază de chestionar. Sistemul metodologic a fost completat cu metoda analizei bibliografiei de specialitate; metoda observației sistematice și metoda analizei produselor activităților de învățare.

Eșantionul subiecților investigați (cadre didactice, antrenori, studenți de la Facultatea de Pedagogie din USEFS, Chișinău) a cuprins un număr de 103 respondenți, respectiv 33 cadre didactice, 26 antrenori și 45 studenți (ciclurile I și II). Structura pe vârste a categoriilor de respondenți indică o majoritate a celor tineri - de aproximativ 65 %, având până la 35 de ani, iar 35% dintre cadrele didactice și antrenori au vârste cuprinse între 48 - 67 de ani (Figura 1).

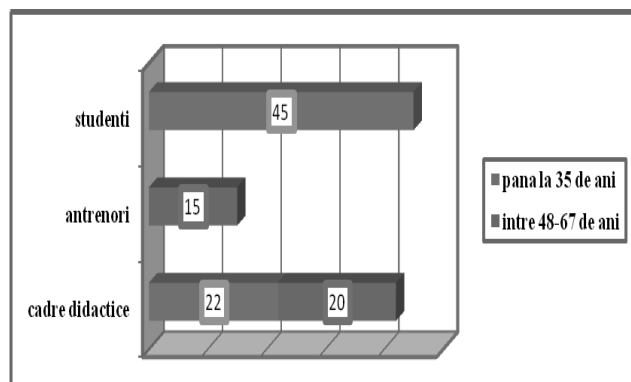

Fig. 1. Structura pe vârste a categoriilor de respondenți

Domeniul educației fizice, îndeosebi al sportului, se caracterizează prin abordarea continuă a conceptului de „Fair-play”, ce reflectă în totalitate etica, conduita (de regulă, în sportul de performanță).

Acesta se referă la gesturile simple față de coechipier, adversar, arbitri sau spectatori până la situații dintre cele mai complexe, care presupun menajarea (ajutarea) unui adversar căzut pe terenul de sport, recunoașterea unei abateri, solidarizarea față de o acțiune, lupta împotriva dopajului etc. În toate cazurile, indiferent că vorbim de sport sau alt domeniu de activitate, categoriile de respondenți au identificat că această noțiune implică respect față de sine, față de cei din jur,

față de parteneri ocazionali, în cadrul profesiei. În ceea ce privește fenomenul educațional, nu este suficientă o simplă juxtapunere a ideilor despre educație provenind din diferite surse, ci este necesară interrelaționarea și integrarea tuturor demersurilor didactice într-un model științific interdisciplinar, capabil să fundamenteze o știință specifică a educației. Fără principiul interdisciplinarității, pluridisciplinaritatea este lipsită de sens și eficacitate.

Analizând datele acumulate din răspunsurile categoriilor de respondenți în urma aplicării setului de întrebări, am identificat necesitatea formării eticii profesional-sportive, a dobândirii de către specialiștii din domeniul educației fizice și sportului a unor competențe generale și specifice, ce pot completa referențialul acestuia pe piața forței de muncă (Figura 2). Astfel, 45% din cadrele științifico-didactice au dat răspunsuri pozitive, antrenorii – peste 38%, studenții – 17%. Totodată, este important de menționat că nevoia de etică este un fapt obiectiv, iar respectarea normelor etice, în mod intrinsec, se impune cât mai urgent în lumea sportului, dacă ținem cont de «creșterea irezistibilă a agresivității». În acest sens, deja s-a exprimat opinia potrivit căreia educatorului, ca oricărui practician de altfel, fie el medic, inginer, arhitect, nu-i este posibil și nici permis a-și executa profesia fără o serioasă și profundă cunoaștere a principiilor și legilor ce călăuzesc realitățile

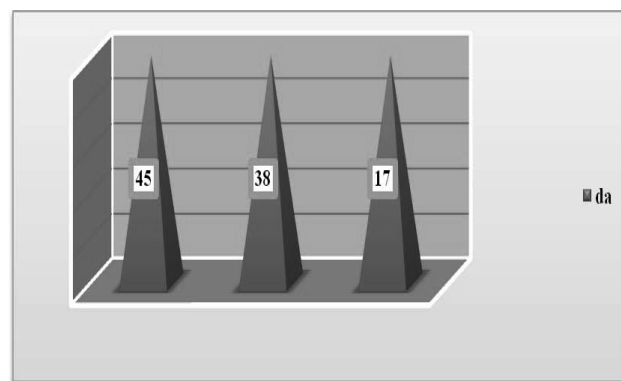

Fig. 2. Reflectarea grafică a răspunsurilor cu privire la necesitatea formării eticii profesional – sportive

Mai mult, domeniul educației fizice și sportului constituie un mediu generator și stimulator al formării și manifestării conduitei, capabile să pună în valoare întregul repertoriu de apti-

tudini, talente și atitudini umane. Personalitatea umană ideală poate rezulta numai din armonizarea dezvoltării fizice cu cea intelectuală și cu cea morală, îmbinare ce devine ulterior stimul de bază și pentru activarea și cultivarea resurselor aptitudinale.

La întrebarea “Credeți că responsabilitatea profesională a specialistului din domeniu trebuie să fie în acord cu conștiința sa profesională?” majoritatea subiecților au dat răspunsuri afirmative (peste 69%), cele negative au constituit 16%, iar la 15% dintre cei intervievați le-a fost greu să răspundă la această întrebare (Figura 3). În contextul în care ne referim la problematica eticii practice sau a deontologiei profesionale, a celei pedagogice propriu-zise, cu certitudine este important să evidențiem unele aspecte care privesc profilul moral al profesorului, conținutul și calitatea muncii sale educative.

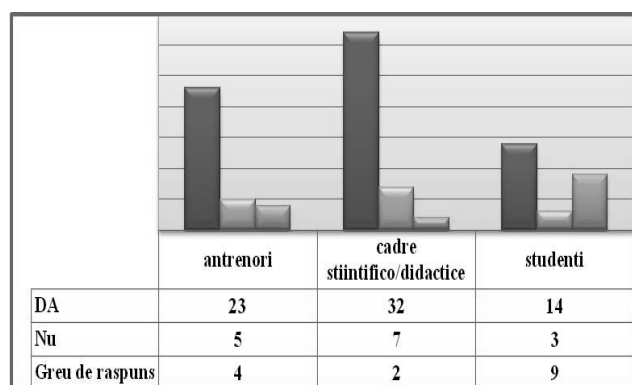

Fig. 3. Reflectarea grafică a răspunsurilor cu privire la responsabilitatea și conștiința profesională a specialistului din domeniu

De asemenea, în cazurile în care conștiința profesională a specialistului din domeniu nu este în acord cu imperativele responsabilității profesionale – parte a responsabilității sociale, poate să se identifice o stare de conflict între prestația profesională și normativitatea conștiinței juridice. Educația se realizează nu numai în școală, în instituțiile de învățământ superior, în familie, ci și oriunde indivizii activează, conlucrează, respectiv în comunitățile, echipele unde realizează excelența profesională sau sportivă, după caz. În domeniul educației fizice și sportului, realitatea ne dovedește că nu este suficient ca abaterile antrenorului să fie sancționate numai moral și etic, ci este necesar ca antrenorul și/sau profesorul să fie conștient și de consecințele juridice ale conduitei neconforme cu deontologia profesională.

Un alt aspect ce a fost abordat în cadrul cercetării noastre îl constituie violența în sport. Violența în sport are cauze și manifestări diverse în comportamentul participanților la activitățile de acest gen. Aceasta poate fi identificată atât sub formă verbală, cât și fizică. Violența nu vizează numai ce se petrece intern sau/și în arena sportivă cu ocazia competiției. Ea se manifestă și în afara cadrului competițional, vizând atât activitățile de pregătire, cât și pe cele de natură organizatorică.

Plecând de la percepțiile managerilor sportivi și ale antrenorilor despre performanțele sportive, evoluția lor într-o anumită perioadă, am putut

conform grilei de punctaj elaborate de noi cu o valoare maximă de 100 puncte) că, la întrebarea cu referire la tendințele aptitudinale și etice ale unui bun sportiv sau, în cazul nostru, ale unui specialist ce urmează să activeze în domeniu, dintre cei 5 itemi prezentați în Tabelul 1, Figura 4, capacitatea de motivare și simțul responsabilității au valori semnifi-

Tabelul 1. Grila de punctaj

Caracteristici personale	Itemi	Caracteristici profesionale	Itemi
Capacitatea de cooperare	16,5	Cunoștințe praxiologice	19
Capacitatea de analiză și soluționare	15,7	Cunoștințe tehnico-tactice sportive	21
Capacitatea de motivare	30,7	Pregătire psihologică	23
Simțul responsabilității	25,8	Cunoștințe de etică și comportament	27
Adaptabilitate și inițiativă	11,3	Pregătire managerială	10

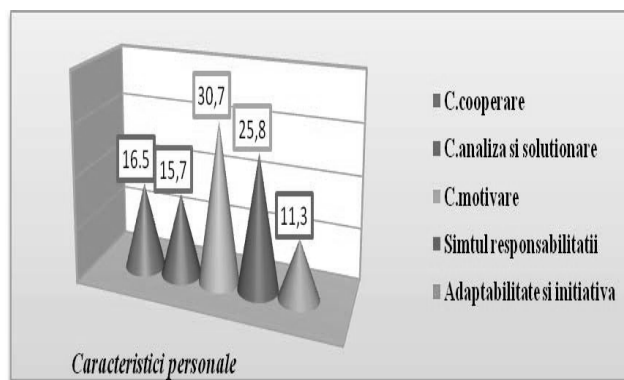

Fig. 4. Tendințe ale caracteristicilor personale ale sportivilor/specialiștilor

În ceea ce privește tendințele caracteristicilor profesionale ale acestora, putem observa din Figura 5 că pregătirea psihologică și acumularea unor cunoștințe etice și de comportament sunt necesare pentru formarea specialistului din domeniu.

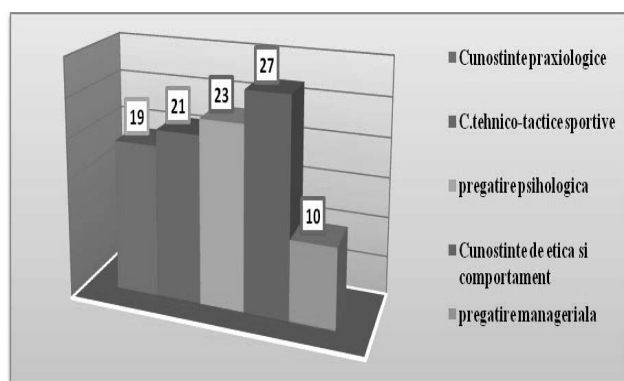

Fig. 5. Caracteristicile profesionale ale sportivilor/specialiștilor

În **concluzie**, putem afirma că formarea specialiștilor din domeniul educației fizice și sportului aprofundează și concretizează analiza nevoii de responsabilitate, etică, motivare și comportament, plasându-le în cadrul real al exercitării profesiei, al locului de muncă și al atribuțiilor efective pe care fiecare post le solicită din partea persoanelor calificate de a-l ocupa. Totodată, putem menționa că sensul orientării profesionale este pregătirea individului/grupului pentru alegerea profesiei, opțiunea și decizia de a se pregăti pentru munca utilă și recompensată de comunitate. Procesul de formare profesională fiind un act de cultură specifică valorificării capacităților în activități utile practicantului și comunității, va conferi specialiștilor din domeniu cunoștințele și aptitudinile necesare profesiei selectate [4]. Prin formarea eticii profesional – sportive se conturează la studenți un mod de a gândi, se redefinesc interesele, se motivează activitatea profesională prin schimbarea comportamentului în funcție de situațiile de învățare, se dezvoltă și se maturizează personalitatea în raport cu cerințele de competență și performanță, cu norme deontologice (etica profesională), cu responsabilitatea afirmării sociale prin profesie. Bănciulescu V. afirmă că sportul și, mai ales, educația fizică are o contribuție esențială la cunoașterea altora și la autocunoaștere; alte forme de activitate sportivă în natură își aduc, de asemenea contribuție la „dezvoltarea afectivă, etică și estetică a individului prin sentimentul pe care îl furnizează vasta realitate fizică și armonia fi

Referințe bibliografice:

1. Apotrosoaiei I., Burdun I., Lauarean C. (2008) Etica și deontologia antrenorului și sportivului. Iași: Universitatea Al.I. Cuza.
2. Bănciulescu V. (1983) Sport și cultură. Timișoara, Editura Facla.
3. Budevici-Puiu L., Manolachi V. (2007) Educația morală și profesională – factori elocvenți în automanagementul carierei. Chișinău, Valinex, p.181.
4. Macavei E. (2001) Pedagogie. Teoria educației. București, Editura Aramis.